

Marno János

Egy mondat, 2016. május

május 1., este 11 tájban

Vajon a szellemi szabadság és a szellemi hajléktalanság mennyire ekvivalens fogalmak ebben a világban – beszélgettünk ma este a szkájpón D-vel –, ahol tanár és tanár, tanár és diák, vagy író és egy másik író stb. között kizárólag intézményes, azaz protokolláris kapcsolat folytatható, mert amint az egyik fél közvetlen nyíltsággal szólítja meg a másikat, a viszony azonnal „csőtörést szenved”, valóban olyasféle balesetet, mint aminek a megjelenítése talán egyedül a múlt századi Francis Bacon ecsetjére kéreznék; akinél sosem tudni, hogy a deformáló törekedések vagy hézagulások mely komponenseknek a túltengését, illetve kóros fogyatkozását ábrázolják éppen.

május 2.

A minap, az ablakban napozva, kiengedve, szólalt meg a fejemben egy miniverses variáció a „fába szorult féreg” szólásra, amit a napozás végén, déltájban elküldtem a Dávidnak, akitől hamarosan megérkezett a válasz: egy rövid video egy éppen kidöntött, elfűrészelt hatalmas fáról, amelynek a közepéből hiányzik a faanyag, majd kiszáradva megjelenik egy fekete féreg a lyuk szájában, vagy még inkább ánuszában, hallani a favágót, ahogy kiáltozza: Oh my God! Oh my God! a féreg iszonytatóan csuszamlik kifelé a lyukból, végül lehuppan a tekervénye a fűrészporos aljnövényzetre – ekkor eszméltem rá, hogy ez nem is féreg, ez egy fekete kígyó!

május 3.

Belevágtam egy versbe, aminek már az elején önkéntelenül parafrázeáltam Pilinszky Novemberi elíziumának az „és illatozni toboz-könnyűen” sorát, amiről pedig szintén a Dávidtól értesültem, hogy Milton Elveszett Paradicsomában az emberpár egészen a bűnbeesésig táplálkozik ugyan, húst nem eszik, de zöldséget, gyümölcsöt bőségesen, aminek aztán a fölösleges salakját kiillatozza magából, mint a virág, vagyis az első emberpár tiszta boldogsága ebben a félig-növényiségében is rejthetett Milton és Pilinszky szerint; és ezt mélységesen megértem, mind a mai napig megmaradt bennem az a gyerekkori képzet (négy nő lényvel körülvéve), hogy egyedül, egyedül nekem kell ezen a gusztustalan és durva procedúrán naponta átesnem, a nők valóban csak illatoznak toboz-könnyűen; természetesen a parafrázis a nap végére versrekedésbe fulladt.

május 4.

D szerint a miltoni istenképzet majdnem egyezik az én immár idültnek mondható teremtésfantáziámmal, ami durván leegyszerűsítve azt tételezi fel, hogy a létező világ, amelynek mi is fejleményei, illetve reprezentánsai vagyunk, annyiban Istentől ered, hogy a robbanásszerű megjelenése Isten tetemének a bomlásával azonos, tehát amikor Isten jelenlétét vagy épp rejtőzködését (Pascal) véljük érzékelni, akkor a bomlást soha abba nem hagyó tetemességet meg-megkísértő fantomsuhanásoknak vagyunk a tanúi, sőt, talán azt sem az ördög sugallja nekünk, hogy egzisztencialitásunkkal önkéntelenül viszonzzuk az isteni szellemjárást, amikor mi magunk kísértjük meg a halott Istent.

május 5.

Végre egy figyelemreméltó cikk az Origón a szabad akarat illúziójáról, a Yale Egyetem két pszichológus kutatójának egy friss publikációjáról, amelyben tudományos kutatásuk eredményeként számolnak be arról a csalképzetünkről, hogy döntéseinket tudatosan (azaz akaratlagosan) hozzuk meg; holott a valóságban minden döntésünk, azaz minden reakciónk reflexszerűen történik, fél másodperccel megelőzve a döntésünk tudatosulását.

május 6.

Az uszodában belefutottam friss ismerősömbé, most elárulta, hogy nyugdíjasként is még praktizáló neurológus és pszichiáter, mire óvatosan célozgatam bizonyos panasztípusokra, hátha vevő lesz rájuk és tanácsokat kapok tőle ingyen, ő azonban megduplázza öltözési sebességét, mosolyogva bólogatott hümmögve, s mikor filozófikussá absztraháltam a problémacsomagomat, hátha ettől kedvet kap a hangos gondolkodáshoz – ő már csak dermedten gyömöszölte táskájába a vizes holmikát, majd elrohanva visszaszólt még, hogy milyen élmény volt neki ez a beszélgetés velem.

május 7.

Nyakamon a hétvége, csak felkapok ezt-azt, és usgyi az ablakba – ahol azonnal megszabadulok a rongyoktól; kábé huszonöt éve ablaknapozó vagyok, lábfejem a párkányon, fejem a törött lábú fotel kipárnázott karján, és lassankint a nap ujjai megoldozzák idegi-tudati csomóimat, plusz szerencse a kegyelemben, hogy épp akkorra felhősödött be, amikor már nagyon akaródzott dolgoznom is egy kicsit.

május 8.

Tervezett hétvégi munkanapomból hat óranyi telefonbeszélgetés kerekedett – de micsoda horderejű kérdéseken rágtuk át magunkat mind a két társammal!

május 9.

„Nyújtánám a percet”, hogy május 9, innen ne tovább, ne adjuk meg magunkat a legálnokabb nyárnak, amely már csak a meztelenkedés örömeiben részeltet bennünket; és azután annál leforrázóbb józanulást kényszerít ránk az öltözködésekkel.

május 10.

Átjáróháza vagyok az időjárásnak, olyan, amelyikbe éppúgy besüthet a nap, mint ahogy árkádom boltíveinek az árnyékát megsokszorozza, úgyszólván sírboltozattá képes fokozni az ég beborulása; és ehhez még ha északi, északkeleti szél támad!

május 11.

Miért válik hazugsággá minden médiavezérelt megnyilvánulás? tehet, mondhat akármit a közvéleménynek odakínált alkalmi szereplő, legyen akár politikus, akár sportszakember, hírfelolvasó, egészségügyi szövívő vagy meteorológus celeb, még be sem fejezte az első mondatát, már biztosan tudom, hogy hazudik.

május 12.

Évek óta meg-megismétlődő élményem: ha testileg és érzelmileg túlhajszolódom, és pihenésképp behunyom a szemem, Goya fekete festményei jelennek meg a szemhéjam mögött, kézzelfogható valóságukban, a borzalom jelenetei, esetenként animálódnak is, mintha bennem jönnének a világra.

május 13.

„A négy nőnek már kezdett terhes lenni a férfi.”

május 14.

Már ébredéskor tudatta velem a testem, a zsigereim, hogy lesz ma nemulass, óvatosan bántam hát vele, nehogy kihúzzam nála a gyufát, és a robbanást sikerült is többé-kevésbé elfojtani, a belső rongálódásnak nincs merszem utánaélni.

május 15.

Az uszodában ma három igen idős asszonnyal úsztam egy sávban, beteg tudómmal tanácsosabbnak éreztem velük társulni, és helyesen választottam, mindhárom asszony rám mosolygott, amikor illedelmesen megkerültem sorban valamelyiküket.

május 16.

Hatvanhét évesen még mindig foglya vagyok magamnak, az úgynevezett egómnak, amit persze lokalizálnom soha nem sikerül; de Freud is lenyűgöz még mindig a libidó-megszállás teóriájával, mert mindannyiszor meglep, miért is ne mondjam, beledöbbenek az egó feketelyukságába, hogy például írok egy verset, ami, függetlenül a szóba kerülő dolgoktól, kéjenergiákat szabadít fel és sokszoroz meg „munka” közben, és akkor hirtelen megfájdul egy fogam, és abban a szempillantásban lehorgadok, elplazmásít a rémület – feketelyukas egóm magába szippantotta és eltüntette a libidómat.

május 17.

A sors kegyelméből ma visszatért a harapós kedvem, miután kiderült (biztos?), hogy a fogamnak kutyabaja, főlösképpen nyűszítettem végig a tegnapi estét és az éjszaka nagyobb részét – hanem a fogászati váróban volt időm elolvasni egy középfiatal költő költői jegyzeteit, ami megerősített a tegnapi következtetésemben: a fiú jegyzetei hemzsegnek a feketelyukaktól, ekképp pedig a libidó-energiát erőszakos trágárságokkal iparkodik visszaszuszakolni a beszédébe, kínos, mondhatni visszataszító sikertelenséggel.

május 18.

Talán szívesen tűnnék el nyomtalanul az erdőben – ami gyerekkoromban annyira hidegen hagyott, unatkoztam benne, mit sem érzékeltem a madárhangokkal jegyzetelt csendjéből, a szellemi sűrűségéből, bensőségességéből, amit elsősorban a fák kézzelfogható, megtapintható, mégis elérhetetlen távol-létéből(!) eredeztetek, a magam egoista értelmével; Deleuze-ék rizomakultusza már csak ennyiben irritál: hogy ignorálják a fa eleven misztériumát, csupán azért, mert a fához vágják az ember fallogocentrikus hübriszét, hatalmaskodó attitűdjét; ma ott jártam, és a fák árasztották magukból a feltétlen szelidséget.

május 19.

Éjfél utáni film valamelyik tévécsatornán, a Monica Vittit megpillantva kapcsolok, hogy ez csakis Antonioni lehet, és ahogy nézem, vizsgálom a jeleneteket, szégyenérzetem támad, hogy kamaszként sokra tartottam ezt a rendezőt, illetve a sztárját is, ezt a nőt, akinek a mostani fél órában egyetlen rezdülését nem érezhettem igaznak, elevennek, evidensnek, kizárólag a rendező privát megdelejezettségét dokumentálta ez a film, attól a nőtől, akit azután ő instruál olyan mozgásokra, mimikázásra, viselkedésre, amiktől az agyamnak támad hányingere.

május 20.

É-vel jókora hegyi-erdei sétát tettünk a még szeszélyeskedő égbolt alatt, mindkettőnkön hasonló típusú, kapucnis szinte-esőkabát; É megszólal: Mi lesz, ha rendesen elered az eső, esernyőnk nincsen, és ezzel az esőkabáttal még egyszer sem estünk el.

május 21.

Pár napja nem sikerül beállítanunk a konyhai készüléken (ez az egy rádiókészülék van a lakásban) a Klubrádiót, ezért az estebédünket a Katolikus Rádió adása festi alá; jöleső hallgatni ezt az adót, még amikor mantrázzák az Üdvözlégyet vagy a Miatyánkot, akkor is, mert az imádkozók szenttelen áhítata megnyugtatóan hat rám, ellentétben a Klubrádió mindig valami indulatot gerjesztő műsoraival; ám ha belegondolok a mantrázók, különösen a szólisták szintén szenttelen határozottságába, ahogy csak szigorú hivatalnokok képesek a hülyeségeket beledarálni az ügyfél képébe, akkor bizony rám-rámtör a rémület, hogy az emberek testületileg bármire kaphatóak – még kifejezett tömeghisztériára sincs hozzá szükség: elég kikapcsolni a saját tudatomat, és máris testestül-lelkestül felszívódtam egy konszenzusos (világ)állításba, amiről magam egyáltalán semmit nem tudok.

május 22.

Szabadtéri uszoda! majdnem jó élni, de azért ne feledkezzem meg róla, hogy rossz, jó élni akkor, ha észben tartjuk, hogy rossz – hátha akkor egyszer-egyszer megembereli magát és úgy viselkedik mintha jó lenne; tüzes napfény, klórmentes medencevíz, utána egy óra gyógyítókozás a napon.

május 23.

Milyen nagyszerű és sokatmondó, egyszersmind pitiáner és abszurd kifejezés ez: „emberemlékezet óta”!

május 24.

Megdelejezett a kifejezés ereje; röviden itt csak annyit jegyzek fel, hogy az elmúlt századforduló környékén, csaknem egyidejűleg tematizálódott kétféleképpen az emlékezés jelensége, az egyik az azóta is vitákra ingerlő pszichoanalízis, amely majdnem-tudományos vizsgálati úton kvázi dréncsőveket süllyeszt be a páciens agyába, tudatába, hogy az úgynevezett tudattalanból szövetmintákat vehessen, a másik, evvel parallel felfedezés, ami voltaképpen mindig is a művészetek felhajtóereje volt, a prousti Madelaine-sütemény effektus, amikor is szinesztéziásan egy illat- és ízélmény reaktivál emléknymokat, hogy – szerencsés esetben – azok a maguk időben-megérettségükkel a mindenkori jelenlétünket zökkentsék helyre saját eredettörténetébe.

május 25.

Hajnali fél háromkor írom ezt, azután, hogy a front tesztje szerint igazi halálhajóvá avanszáltam mára, olyanra, amire az okmányaitól megfosztott, Horst Buchholz alakította tengerésztest névtelen matrőzként fölvetethetett, és a viharban oldalára dőlt rozdatest gyomrában, a kazánból a parázshegy ráömlhetett és a lapátoló társára, aki, ha jól emlékszem, még ekkor sem fogta fel, hogy nekik csupán egy jól megrendezett biztosítási csalás áldozatait kell a megfelelő alkalommal, élesben, eljátszaniuk.

május 26.

Azt gondolom, bezárult az ostromgyűrű, kívül is, belül is – úgy értem, a védők is ellenem fordultak, a bélbaktériumok mind, az intim szervezett bűnözés dül ebben, csak nem szeretem ilyen gyakran strapálni ezt a dül szót; dúli dül, balalajka; a feleségem szerint az lehet nálam a baj, attól a rettegés alapszinten, hogy másfél-két éves koromban tapasztaltam meg a legdurvább atrocitásokat, a kitelepítést, a kulák gazda ütlegelését, amit azért kellett elszenvednie az éjszaka a házra törő ávosoktól, mert csillapítani próbálta őket, hogy legalább reggelig várjanak, amíg a kicsik alszanak, ne érje álmukban őket, ahogy az apjukat géppisztolyos emberek elhurcolják.

május 27.

Vita a fiammal, Dáviddal a szkájpon is, hogy akkor van-e mégis szabad akarat, vagy nincsen, és akkor mesére épült fel ez a sokezer éves, mára emitt-amott egészen túrhetőre civilizálódott világ; ő szívesebben gondolja úgy, hogy a szabad akarat tünete már a tétovázás is, ami tapasztalható majd minden állatnál.

május 28.

Kitört a nyár – már a végét siratom, fantáziámban szívesen pusztulnék el úgy, hogy szénné éget a nap.

május 29.

Alattomosan készülődő, a nap folyamán csak belém-belémkóstoló, majd a vihar kitörésével egyidejűleg – nem túlzás! – az életemre törő rosszullet, amely órákon keresztül nem akart megszeliődni, olykor, egy-két percre hagyott csak annyira békén, hogy eltűnődjem kicsikét a testemmel folytatott, gyerekkoromtól fogva áldatlan viszonyomról.

május 30.

Egy megrendelésre készült vers írása közben eszméltem rá, hogy mennyivel felszabadultabban s így élvetegebben verselek akkor, ha kvázi fordítanom kell magam; ez újabb megerősítése annak az érzetnek, hogy Arany zsenialitása igazában csak a szerepköltészetében és a fordításaiban nyilvánulhatott meg teljes életerejében, az úgynevezett alanyi versei többnyire megrekedtek egy tizenkilencedik századi, minden tekintetben lineáris és pedáns paradigmában.

május 31.

Nem tudom eldönteni, álmodtam vagy olvastam vagy hallottam valahol a dajkahalról, amely hal a kicsinyét a szájába véve óvja a ragadozóktól; ez borzalmasan megható anyáskodás, hiszen így a kicsikék elvileg közvetlenül lakmározhatják a mamájuk szájába került falatokat, esetleg egymást is – így többszörösen látom igazoltnak azt a néhány évvel ezelőtti adriai revelációm, amikor is láttam a nap tűzében keringő albatroszokat, sirályokat, amint alkalmas pillanatokban lecsapnak egy-egy kibukkanó kishalra, valamint átéreztem a vízben állva, nekítámaszkodva egy korallzátónynak, hogy voltaképpen egy húslevesben állok, mégpedig egy önmagát evő húslevesben.

Gábrriel József: Katedrális mellett –1984

